

## ТАҚРИЗИ

**роҳбари илмӣ ба таҳқиқи диссертатсионии Давлатов Ориф Шералиевич дар мавзӯи «Ҳосиятҳои физикавӣ-кимиёвӣи хӯлаи алюминийи АЖ2.4М5.3Мг1.1Ц4Кр3 бо қалъагӣ, сурб ва висмут чавҳаронидашуда», ки барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои техникӣ аз рӯи ихтисоси 05.02.01 – Маводшиносӣ (05.02.01.02 – саноати мошинсозӣ) пешниҳод шудааст**

Мубрамии мавзуи таҳқиқи диссертатсионӣ ва зарурати гузуронидани тадқиқот. Дар солҳои охир тавачҷуҳ ба таҳия ва татбиқи маводи нави конструксионии дорои ҳосиятҳои беҳтари механикӣ ва муқовимати баланд ба коррозия нисбат ба маводи анъанавӣ афзуда истодааст. Бо дарназардошти ин, тадқиқ ва коркарди хӯлаҳои нави алюминий бо иловаи элементҳои гуногуни чавҳаркунанда, ки ба муҳитҳои фаъол устувор буда, қобилияти баландтари пароканда кардани энергия доранд, аҳамияти махсус касб мекунад.

Алюминий ва хӯлаҳои он аз рӯи ҳаҷми истифода пас аз пӯлод дар ҷойи дуум қарор доранд. Гуногунчиҳата будани истифодаи онҳо бо маҷмӯи ҳосиятҳои арзишманди химиявӣ, физикӣ ва механикӣ, инчунин бо мавҷудияти захираҳои зиёди табиӣи алюминий дар қабати замин вобаста аст. Бо вучуди ин, дар шароити рушди синтези хӯлаҳои нав ва татбиқи онҳо дар техника ва технология, инчунин васеъ гардидани соҳаҳои истифода, бахусус дар муҳитҳои фаъол, масъалаи тадқиқи муқовимати зангзании алюминий ва хӯлаҳои он аҳамияти бештар пайдо мекунад ва омӯзиши амиқро талаб менамояд.

Хӯлаи Алюминийи АЖ2.4М5.3Мг1.1ц4кр3 дар асоси ашёи хоми дуумдараҷа ҳамчун замимаҳои тамоси хатҳои троллейбус истифода мешавад. Камбудии ин хӯлаи алюминий коэффитсиенти соиши баланди он мебошад, ки мӯҳлати истифодаи маҳсулоти аз он сохташударо коҳиш медиҳад. Барои кам кардани коэффитсиенти соиши лағжиш ва беҳтар кардани дигар хусусиятҳои механикӣ ин хӯла дар рисола чавҳаронидани хӯла бо металлҳои зудғудохташаванда аз қабали қалъагӣ, сурб ва висмут баррасӣ карда мешавад.

Набудани маълумот дар адабиёт дар бораи ҳосиятҳои физикию химиявӣ, механикӣ ва зангзании хӯлаи алюминий АЖ2.4М5.3Мг1.1Ц4Кр3 бо қалъагӣ, сурб ва висмут тавачҷӯҳи моро ба омӯзиши ҳосиятҳои гармӣ, термодинамикӣ, кинетикӣ ва коррозионӣ-электрохимиявӣи ин хӯла ва таҳияи хӯлаҳои нав барои истехсоли замимаҳои тамоси хатҳои троллейбус ва дигар соҳаҳои саноат водор кард.

Давлатов Ориф Шералиевич соли 2002 ба факултети Механикӣ-технологии Донишгоҳии техникии Тоҷикистон ба номи академик М.С.Осимӣ дохил шуда, онро соли 2007 бо ихтисоси технология ва таҷҳизоти истеҳсолоти нахҳои табиӣ, касби муҳандис механик-технолог хатм намудааст. Ӯ баъд аз хатми Донишгоҳ тибқи роҳхат фаъолияти кориашро дар донишгоҳи техникии Тоҷикистон ба номи академик М.С.Осимӣ ҳамчун омӯзгор дар кафедраи механикаи назариявӣ ва муқовимати мавод шурӯъ намуд. Айни ҳол дар кафедраи механикаи назариявӣ ва муқовимати мавод ба ҳайси муаллими калон фаъолият намуда истодааст.

Ӯ дар давоми фаъолияти дар Донишгоҳи техникии Тоҷикистон худро ҳамчун шахси кордону масъулиятнок муаррифӣ карда, қобилияти фаъолияти илмӣ, таҳия ва татбиқи корҳои илмӣ-таҷқиқотӣ, баланд бардоштани сатҳи илмию педагогӣ нишон дод.

Давлатов Ориф Шералиевич дониши кофии назариявӣ ва таҷрибаи амалӣ дорад. Дониши андӯхташуда ба ӯ имкон дод, ки рисолаи номзадиашро вобаста ба омӯзиши хосиятҳои физикавӣ-химиявӣ хӯлаи алюминийи АЖ2.4М5.3Мг1.1Ц4Кр3 бо қалбагӣ, сурб ва висмут ҷавҳаронидашуда анҷом диҳад ва таркибҳои оптималии хӯлаҳои ноқилро таҳия намояд.

Кори диссертатсионии Давлатов О. Ш. аз муқаддима, 4 боб, 22 зербоб, хулоса, тавсияҳо ва рӯйхати адабиёти истифодашуда иборат мебошад. Ҳангоми иҷрои рисолаи номзадӣ Давлатов О. Ш. маҳорати таҳлил ва муҳокимаи натиҷаҳои таҷрибавиро нишон дод, ки аз рӯи натиҷаҳо 7 мақола дар маҷалаҳои тавсиякардаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ҳамчунин соҳиби 1 нахуст патенти Ҷумҳурии Тоҷикистон № ТҶ1179 «Хӯла дар асоси алюминий» гардидааст ва 11 мақола дар маводи конференсияҳои байналмилалӣ ва ҷумҳуриявӣ ба ҷоп расонидааст.

Дар муқаддима мубрамии мавзӯи таҷқиқи диссертатсионӣ асоснок карда шуда, дараҷаи омӯзиши масъалаи илмӣ арзёбӣ гардида. Объект ва мавзӯи таҷқиқ, ҳадаф ва вазифаҳои он, асосҳои назарӣ ва методологӣ, навгониҳои илмӣ, аҳаммияти назариявӣ ва амалӣ муайян карда шудаанд.

Дар боби якум «Ташакули сохт ва хосиятҳои физикию химиявӣ хӯлаи алюминийи бо қалбагӣ, сурб ва висмут ҷавҳаронидашуда»

Дар боби дуюм «Вобастагии гармиғунҷоиш аз ҳарорат ва тағйирёбии функцияҳои термодинамикии хӯлаи алюминийи АЖ2.4М5.3Мг1.1Ц4Кр3 бо қалбагӣ, сурб ва висмут ҷавҳаронидашуда»

Дар боби сеюм «Кинетикаи оксидшавии хӯлаи алюминийи АЖ2.4М5.3Мг1.1Ц4Кр3, бо қалбагӣ, сурб ва висмут ҷавҳаронидашуда»

Дар боби чорум «Рафтори коррозионӣ-электрокیمیёвӣи хӯлаи алюминийи АЖ2.4М5.3Мг1.1Ц4Кр3 бо қалъаги, сурб ва висмут чавҳаронидашуда»

Дар хулоса ва пешниҳодҳо натиҷаҳои асосии таҳқиқи илмӣ ҷамъбаст гардидаанд.

Нуқтаҳои илмӣ ва натиҷаҳои диссертатсия илман асоснок буда, бо далелҳои муътамади назариявӣ-методӣ ва таҳлилий мустаҳкам карда шудаанд. Мухтавои асосии диссертатсия дар мақолаҳои илмии нашргардида ва баромадҳои муаллиф дар конферонсҳои сатҳи гуногун инъикос ёфтаанд.

Хулоса, диссертатсияи Давлатов О. Ш. дар мавзӯи «Ҳосиятҳои физикавӣ-кیمیёвӣи хӯлаи алюминийи АЖ2.4М5.3МГ1.1Ц4КР3 бо қалъагӣ, сурб ва висмут чавҳаронидашуда» ба талаботи тартиби додани дараҷаҳои илмӣ (қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июли соли 2021, №267) ва Дастурнамал оид ба тартиби барасмиятдарории диссертатсия ва автореферати диссертатсия (қарори Раёсати Комиссияи олии атестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 31 марти соли 2021, №3) ҷавобгӯ буда, ҷиҳати сазовор гардидан ба дараҷаи илмии номзади илмҳои техникӣ аз рӯйи ихтисоси 05.02.01 – Маводшиносӣ (05.02.01.02 – саноати мошинсозӣ) барои Ҳимоя пешниҳод карда шавад.

Роҳбари илмӣ:

Доктори илмҳои химия, профессор, академики  
Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон  
муdiri озмоишгоҳи «Маводҳои ба коррозия  
устувор» - и Институти химияи ба номи  
В.И. Никитини АМИ Тоҷикистон

Ғаниев И. Н.

Институти химияи ба номи В.И. Никитини Академияи миллии илмҳои  
Тоҷикистон. Суроға: 734063, ш Душанбе, хиёбони Айни, 299/2.  
E-mail: ganievizatullo48@gmail.com, тел.: +992 935-72-88-99

Имзои д.и.х., профессор, академики  
АМИТ, Ғаниев И.Н.-ро тасдиқ менамоям:

Сарнозири шӯбаи кадрҳои МДИ «Институти  
химияи ба номи В.И. Никитини АМИТ»

Раҳимова Ф. А.